

Vedbestemmelse af træ fra KHM 1400, Fuglsøgård Mose (FHM 4296/85)

Peter Hambro Mikkelsen

Indledning

I forbindelse med udgravningen af KHM 1400, Fuglsøgård Mose,¹ blev der fundet en hel del trægenstande enten med bearbejdningsspor eller i form af egentlige genstande, f.eks. træhamre, pløkke og håndtag. De indsamlede trægenstande blev sendt til Konserverings- og Naturvidenskabelig Afdeling på Moesgård Museum for at gennemgå en frysetørningsproces og er efterfølgende blevet vedbestemt.

Bevaringstilstand og identifikation

Det undersøgte træ er efter endt frysetørring i en god bevaringstilstand, og overfladen af genstandene bevaret på en sådan måde, at man i mange tilfælde kan se bearbejdningsspor.

De enkelte genstande er beskrevet i forhold til størrelse og antal årringe, når dette var muligt. Træstykker, hvor der optræder bark, er angivet.

Træet er gennemset i stereolup, hvorunder de vedanatomiske snit er foretaget. Herefter er der anvendt et mikroskop til den egentlige analyse.

Træsorter

Der blev fundet 13 forskellige træsorter. I tabel 1 fremgår antal og procentfordeling:

1) KHM 1400, Fuglsøgård Mose, Udbyneder sogn, Gjerlev herred, Randers amt, 140409-80, UTM 574042/6281188

Træsart		Antal	Procent
Alnus	Elletræ	3	4,0
Betula	Birk	6	8,0
Carpinus	Avnbøg	2	2,6
Corylus	Hassel	12	16,0
Fraxinus	Ask	2	2,6
Løvtræ		2	2,5
Pinus	Fyr	5	6,6
Pomoideae	Kærnefrugt	5	6,6
Populus	Poppel	2	2,6
Prunus	Stenfrugt	2	2,6
Quercus	Eg	26	34,6
Salix	Pil	3	4,0
Salix/Populus	Pil/Poppel	2	2,5
Tilia	Lind	3	4,0

Tabel 1. Antal og procentfordeling

Af de sammenlagt 75 bestemmelser er de 35% af Quercus, eg, medens 16% udgøres af Corylus, hassel. Resten af træsorterne er kun præsenteret med få antal, og enkelte af træsorterne virker til at være specialiseret. Således er Pinus, fyr, udelukkende anvendt som udspaltede vidjelignende lange stykker, hvoraf det ene er snoet "om sig selv".

Corylus optræder ofte som håndtag eller som en tilhugget stage, medens Quercus både kan findes som små grenstykker med 5 årringe og op til store træklodser. Det ser ud til, at en del af de større Quercus-stykker er spejlflekket. Desuden har denne træsort også været anvendt som køllehoved. Det samme kan ses i et enkelt tilfælde gælde Pomoideae, dvs. fra kærnefrugt som f.eks. æble eller pæretræ.

Enkelte af træstykkerne er ormædte, hvilket må være sket inden deponering nede i mosen. I de tilfælde, hvor der har været bevaret barkdele, har det været muligt at se et fældningstidspunkt lige efter afslutningen på vårveddet, f.eks. X 503, medens X 133 er afskåret i begyndelsen af vækstsæsonen.

I flere tilfælde kan der iagttages fine indridsninger i træstykkerne. Det gælder f.eks. køllehovedet X 507, hvor der ser ud til at være et regulært indridset netmønster. Fra X 74 er der et slags "knæ" med slidmærker, som evt. kunne stamme fra en ard? Der er flere bearbejdede stykker, som ligner pløkke, disse kan være i flere forskellige træsorter.

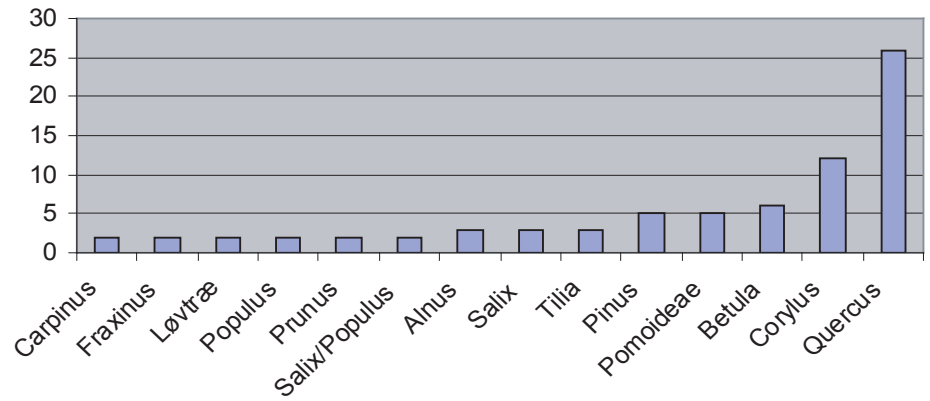

Diagram 1. Træsarterne opstillet efter hyppighed.

Anvendelse af træsorter til samme formål, f.eks. til køllehoveder, kunne eventuelt være formålsbestemt. Køller beregnet til nedbankning af pæle og til bearbejdning af plantefibre behøver ikke at være af samme type. En sammenligning med andre fund af samme karakter vil være ønskværdig med henblik på funktionsanalyse og materialevalg.

Bilag 1

X-nr	Dimension	Beskrivelse	Træsart
61	4 x 10 x 22	Kællehoved, flækket?	Quercus
62	4 x 10 x 52	Spejlflekket	Quercus
63	Ø 2,3 x 19	Pæl?	Quercus
63	2,3 x 2,5 x 34		Pomoideae
73	Ø 2,5 x 10		Betula
74		V-formet "knæ", slidmærker, ard-lignende?	Quercus
76	4,2 x 25	Pløk?	Prunus
84	Ø 3,4 x 30	Gaffelgren	Salix
88	Ø 4,8 x 21	Pløk	Betula
89	Ø 3,5 x ca 30	5 eller 6 årringe	Quercus
99	Ø 4 x 27		Salix
100	3,8 x 4,1 x 5,4	Spejlflekket	Quercus
100	Ø 2,8 x 41	Bark	Corylus
101	3,5 x 5,5 x 15		Quercus
102		Vidje, snoet om sig selv! Udspaltet	Pinus
103	Ø 2,7 x 34	21 årringe	Quercus
105	Ø 2,2-2,7 x 21	5 fragmenter	Corylus
112	Ø 0,9 x 35	Udspaltet	Pinus
112	Ø 0,8 x 29	Udspaltet	Pinus
112	Ø 0,8 x 16	Udspaltet	Pinus
118		Vidjer m. 2 årringe, m. bark, spredtporet, enlagret	Løvtræ
120	Ø 3,2 x 31	Pløk?, m. bark	Pomoideae
121	3,5 x 12 x 15	Forkullet? Ormeædt	Løvtræ
122	Ø 1,8 x 11	Bark	Corylus
132	2,6 x 3,2 x 30	4-kantet	Quercus
133	Ø 3,8 x ca 29	3 stykker, begyndelse af vækstsæson, 4 årringe	Corylus
134	Ø 2,6 x 9,3	Bark	Corylus
141	3,5 X 7,5 X 39	Planke?	Quercus
142	4 x 8 x 22	Planke?	Quercus
143	2 x 3 x 43	4-kantet	Quercus
144	Ø 3 x 35	Bark, 1 af 3 stykker	Corylus
144	Ø 4,1 x 19	Afhugget, med sidegren, 2 af 3 stykker	Corylus
144	Ø 2 x 23	Tilspidset, 3 af 3 stykker	Corylus
146	Ø 3,5 x 32	Tilspidset	Salix/Populus
148	Ø 3,2 x 97		Salix/Populus
149	Ø 2 X 6	14 årringe	Quercus
178	Ø 20 x 23	Køllehoved, 1/4-flækket, hul til håndtag	Pomoideae
178	Ø 1,7 x 20	Håndtag	Populus
180	Ø 3,6 x 30	Bark, tilspidset	Corylus
180	Ø 3,7 x 8	Bark	Corylus
214	Ø 1,3 x 16	Y-formet, bark	Quercus

Bilag 1 (fortsat)

245	Ø 1,5 x 30	Bark, tilhugget	Betula
273	0,5 x 2 x 4,5	Fragment	Quercus
283	1,2 x 5,5 x 2,9	Spejlflækket, del af låg?	Quercus
300	9 x 14 x 25	Tilhugget træklods	Populus
364	1,3 x 3,1 x 15	Tilspidset	Tilia
365	Ø 1,4 x 2,2	Fladtrykt, flere fragmenter	Betula
379	Ø 4,3 x 26	Pæl?	Alnus
391	4 x 8 x 14	1/4-stolpe, med hul,	Prunus
392	Ø 2,6 x 15		Pomoideae
437	1,2 x 2 x 12	Bearbejdet	Pomoideae
438	3,5 x 4,5 x 10	Hul på Ø 4	Tilia
439	1 x 3 x 22		Quercus
464	7 x 10 x 21	Ø 4,5 hul. Dårlig stand	Tilia
470	2 x 10 x 11	Planke? Ikke spejlflækket!	Fraxinus
474	4,5 x 11 x 14		Quercus
476	Ø 3-3,8 x 43	Bark	Alnus
483		Stammestykke med sidegren, kølle?	Carpinus
484	2 x 7 x 24	Ormeædt, ildpåvirket, skæremærker på ene side	Salix
486	Ø 2,3 x 43	Tilspidset	Corylus
490	4,5 x 4 x 21		Quercus
500	Ø 4,4 x 25	Barkfragmenter	Alnus
502	1,8 x 5 x 11	Spejlflækket	Fraxinus
503	Ø 3,3 x 42	17 årringe, afskåret lige efter vårveddet er afsluttet	Quercus
504	6 x 6 x 34	Tilspidset, 1/4-stolpe	Quercus
506	3,6 x 5,8 x 12	Spejlflækket	Quercus
506	3,7 6 13	Spejlflækket	Quercus
507	Ø 6,5 x 19	Kølle, dekoreret? Med indstregninger i netmønster	Quercus
507	Ø 2,9 x (ca) 34	Håndtag	Corylus
508	Ø 4,1 x 60	Flere stykker, ca. 35 årringe	Quercus
537	2,4 x 3,4 x 27	4-kantet	Betula
562	Ø 10 x 17	Køllehoved	Quercus
562	Ø 2,5 x 9	Håndtag	Carpinus
589		Fragmenter	Betula
590		Fragmenter	Pinus

Rapporterne fra Moesgårds Naturvidenskabelige Afdeling fremlægger resultater i forbindelse med specialundersøgelser af arkæologisk genstandsmateriale.

Hovedvægten er lagt på undersøgelser med en naturvidenskabelig tilgangsvinkel. Heriblandt kan nævnes arkæobotaniske undersøgelser, vedanatomiske undersøgelser, antropologiske undersøgelser af skeletter samt arkæozoologiske undersøgelser.

Der optræder også andre typer dokumentationsfremlæggelser, som f.eks. besigtigelse af marinarkæologiske lokaliteter og metodebeskrivelser af konserveringsteknisk karakter.

Alle rapporter kan downloades fra Moesgaard Museums hjemmeside. Eftertryk med kildeangivelse tilladt.